ASOS JOURNAL

The Journal of Academic Social Science

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 9, Sayı: 117, Haziran 2021, s. 1-17

ISSN: 2148-2489 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.51242>

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date
4.05.2021

Yayımlanma Tarihi / The Publication Date
29.06.2021

Prof. Dr. Erol ALTINSAPAN

Anadolu Üniversitesi, Sanat Tarihi Bölümü
ealtinsapan@anadolu.edu.tr

Dr. Öğr. Üyesi Hasan YILMAZYAŞAR

Anadolu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü
hyyasar@anadolu.edu.tr

ESKİŞEHİR'DE SEYYİD BATTAL GAZİ KÜLTÜ ODAĞINDA GELİŞEN ANIT TÜRBE MİMARİSİNE BİR BAKIŞ

Öz

Bu makalede Eskişehir'in Seyitgazi ilçesinde 1464-65 yıllarında yeniden inşa edildiği anlaşılan Seyit Battal Gazi Türbesi'nin Battal Gazi Kültü olarak tanımlayabileceğimiz inanın, bölgede daha sonraki yıllarda inşa edilmiş anıt türbelerin mimarisine etkisi ele alınmaya çalışılmıştır. Seyit Battal Gazi Türbesi (1464) ile birlikte ele aldığımız türbelerin inşa faaliyetlerini, bölgenin dini, sosyal ve siyasal yapısına bağlı olarak değerlendirebiliriz. Özellikle 15.-16. yüzyıllarda bölgedeki zaviyeler (Öncelikle Seyid Battal Gazi Külliyesi), ihya edilmiştir. Bu yapılara (Mihaloğulları ailesinin özel ilgisine paralel), Osmanlı başkentinin sosyal ve siyasi politikalarına bağlı olması muhtemel, büyük yatırımlar yapıldığını görmekteyiz. Seyid Battal Gazi Külliyesi'nde yapılan onarım ve ilaveler ile Sücaeddin Veli Külliyesi ve Üryan Baba Zaviyesi'nin inşası buna örnek teşkil eder. Sonuç olarak; bölgede inşa edilen Şeyh Sücaeddin Türbesi, Üryan Baba Türbesi, Demirtaş (Mürvet Ali) Paşa Türbelerinin sekizgen prizma biçimli gövdeleri, kubbe örtüleri ve mimari kuruluşlarıyla Battal Gazi Kültü'nün anıtsal yapısı olan Seyit Battal Gazi Türbesi'nin formunu bir anlamda tekrar etmesine neden olarak, Seyid Battal Gazi Kültü'nün başat bir rol oynadığı söylenebilir.

Anahtar kelimeler: Eskişehir, Seyitgazi, Battal Gazi, Türbe, Mimari, Osmanlı

A LOOK AT THE MONUMENT TOMB ARCHITECTURE DEVELOPING IN THE FOCUS OF SEYYİD BATTAL GAZİ CULT IN ESKİŞEHİR

Abstract

In this article, the effect of the belief that we can define the Seyit Battal Gazi Tomb as the Battal Gazi Cult, which was understood to be rebuilt in 1464-65 in Seyitgazi district of Eskişehir, on the architecture of the monumental tombs built in later years is tried to be discussed. We can evaluate the construction activities of the tombs, which we discussed together with the Seyit Battal Gazi Tomb (1464), depending on the religious, social and political structure of the region. Especially 15.-16. the lodges in the region in the centuries. (First of all, the Seyid Battal Gazi Complex) has been revived. The repairs and additions made in the Seyid Battal Gazi Complex and the construction of the Sücaeddin Veli Complex and Üryan Baba Lodge are examples of this. As a result; The Seyh Sücaeddin Tomb, Üryan Baba Tomb, Demirtaş (Mürvet Ali) Pasha Tombs' octagonal prism-shaped bodies, dome covers and architectural structures, which were built in the region, caused the Seyit Battal Gazi Tomb to repeat the form of Seyit Battal Gazi Mausoleum, which is the monumental structure of the Battal Gazi Cult. It can be said that the Seyid Battal Gazi Cult played a dominant role.

Keywords: Eskişehir, Seyitgazi, Battal Gazi, Tomb, Architecture, Ottoman

GİRİŞ

Bu makalede Eskişehir’in Seyitgazi ilçesinde 1464-65 yıllarında yeniden inşa edildiği anlaşılan¹ Seyyid Battal Gazi Türbesi’nin Battal Gazi Kültü olarak tanımlayabileceğimiz inanın, bölgede daha sonraki yıllarda inşa edilmiş anıt türbelerin mimarisine etkisi ele alınmaya çalışılmıştır. Battal Gazi Bizanslılara karşı yapılan Arap akınlarında ünlenen bir komutandır. Adının önüne “Seyyid” sıfatı eklenmek suretiyle peygamber soyuna bağlanmaktadır. Battal Gazi’nin, 740 yıllarında yapılan savaşta Eskişehir’in Seyitgazi ilçesinde şehit olduğu kabul edilmektedir.²

Seyitgazi ilçesi, Seyyid Battal Gazi Kültü’nün merkezi ve dergâhının bulunduğu yerleşim olması nedeni ile Türk-İslam dünyasında önemli bir konuma sahiptir. İlçenin güneybatısında Üçler Tepesi’nde yer alan Seyyid Battal Gazi külliyesinin nüvesini, Selçuklu Dönemi’nde inşa edilen yapılar oluşturur. Külliye Osmanlı Dönemi’nde farklı tarihlerde eklenen yapılarla bugünkü halini almıştır. Bu yapılar; Cami, Seyyid Battal Gazi, Kesikbaşlar, Mihaloğulları türbeleri, Türbedar odası, Çilehane odaları, Ümmühan Hatun Medresesi, Ümmühan Hatun Türbesi, Kadıncık Ana ve Çoban Baba türbeleri ile Bektaşî Dergâhına ait mekânlar, fırın, aşevi, medrese odaları ve depolardır.

Kalenderilik, Bektaşilik ve Alevilik ile bütünleşen Battal Gazi Kültü, Eskişehir ve özellikle Seyitgazi bölgesinde günümüze kadar ulaşan güçlü bir inanç ağı kurmuştur.

Çalışma konumuzu şekillendiren, Eskişehir ilindeki sekizgen planlı en anıtsal türbe; Seyit Battal Gazi Külliyesi’nde Selçuklu Dönemi’ne tarihlenen ve Osmanlı Dönemi’nde yeniden inşa edilen

¹ Yağmur Say, “Seyyid Battal Gazi Kültü ve Seyyid Battal Gazi Külliyesi”, *Tarihte Eskişehir Sempozyumu-I*, (2-4 Kasım 1998), Eskişehir 2001, s. 151-208.

1464 tarihli Seyyid Battal Gazi Türbesi’dir. Ele aldığımız diğer sekizgen planlı türbeler; Seyitgazi ilçesine bağlı Aslanbeyli Mahallesi’nde 16. yy. da inşa edilmiş Şeyh Sücaaddin Türbesi (1515), Demirtaş Paşa Türbesi (kitabesiz) ve Seyitgazi ilçesine bağlı Yazıdere Mahallesi’ndeki Üryan Baba Türbesidir (kitabesiz).

Seyit Battal Gazi Türbesi sekizgen planlı formu ve mimari kuruluşu ile bu türbeleri biçimsel olarak etkilemiş olmalıdır. Bu etkileşim günümüze kadar ulaşan bir inanç sürecini göstermesinin yanı sıra bugün kitabeleri olmayan diğer türbelerin tarihlendirilmesine de katkıda bulunmaktadır.

Seyitgazi İlçesi Merkez

Seyyid Battal Gazi Türbesi

Seyit Battal Gazi Külliyesinde yer alan, tek katlı ,sekizgen planlı yapı, onaltıgen kasnak üzerine kubbe örtülüdür. Sekizgen prizma gövdeli türbenin cepheleri hafif çöktürmeli dikdörtgen pano biçiminde dizayn edilmiştir. Türbenin duvarları kesme taş kaplamalıdır. Kuzeydoğu cephesinden Mihaloğulları Türbesi’ne, doğu cephesinden ortadaki hole, güneydoğu cephesinden camiye bitişiktir. Türbenin kuzey cephesindeki pencerenin sivri kemerli alınlığında bulunan beş satırlık kitabesinde; “Mürşidler seyyidi, gaziler başkanı, cihanın sahibi, kendisine sığınılan ulu Peygamber’in sülâlesinden, merkadi; dünya ve ötesinin ziyaretgâhı olan ulu zâtın türbesidir. Bu türbeyi büyük insan ve zamanın âlisi sıvattı. Allah bu türbenin tarihi için şunu ilham etti, Allah O’nu cennetin en yücesi ile müşerref etsin. Burayı Mihaloğullarından Ali Bey bina etti ve sıvattı Allah azizliğini daim etsin” yazılıdır. Kitabeden ebced hesabıyla yapının, H. 849/ M. 1464-65 tarihinde yeniden inşa edildiği anlaşılmaktadır.

Görsel 1. Seyyid Battal Gazi Türbesi Kuzey Cephe

² A. Yaşar Ocak, “Battal Gazi Maddesi”, *İslam Ansiklopedisi*, Cilt: V, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1993, s.204.

Görsel 2. Seyyid Battal Gazi Türbesi Giriş Kapısı Üzerinde Bulunan
Kitabe

Görsel 3. Seyyid Battal Gazi Türbesi

Görsel 4. Sevid Battal Gazi Türbesi Sandukalar

Seyitgazi İlçesi Aslanbey Mahallesi Şeyh Sücaeddin Türbesi³

Şeyh Sücaeddin Veli Külliyesi içerisinde yer alan yapı giriş bölümü ve türbe mekânı olmak üzere iki bölümden oluşur. Türbenin doğusunda yer alan giriş bölümü dikdörtgen planlıdır ve kubbe örtülüdür. Asıl Türbe tek katlı ve sekizgen planlı olup onaltıgen karnak üzerine kubbe örtülüdür. Sekizgen prizma gövdeli türbenin cepheleri hafif çöktürmeli dikdörtgen pano biçiminde dizayn edilmiştir. Türbenin duvarları kesme taş kaplamalıdır.

Türbenin, giriş bölümünde kapı kemeri üzerinde yer alan inşa kitabesinde; “*Evliyanın öncüsü Hazreti Sultan Süca- ‘Allah kabrini nurlandırın’ ı seven Bali Bey oğlu Kasım Bey, bu binayı H.921/ M.1515 tarihinde ve Sultan Bayezid’in oğlu Sultan Selimin saltanatı zamanında imar eyledi*” yazılıdır.⁴

³ Erol Altınsapan ve Canan Parla, *a.g.e.*, 2004, s. 252-254

⁴ Filiz Aydın, “Seyitgazi Aslanbey Köyünde Şeyh Şücaeddin Külliyesi”, *Vakıflar Dergisi*, Sayı: IX, 1971, s.208.

Görsel 5. Şeyh Sücaeddin Türbesi Doğu Cephe

Görsel 6. Şeyh Sücaeddin Türbesi Sanduka

Görsel 7. Şeyh Sücaeddin Türbesi Kubbe

Görsel 8. Şeyh Sücaeddin Türbesi Giriş Kapısı

Görsel 9. Şeyh Sücaeddin Türbesi Giriş Holü

**Seyitgazi İlçesi Aslanbey Mahallesi
Demirtaş (Mürvet Ali) Paşa Türbesi⁵**

Sücaaddin Veli Külliyesinde, Şeyh Sücaeddin Türbesi’nin kuzeyinde yer alır. Yapı iki mekândan oluşur. Doğu cephesi önünde bulunan giriş mekânı dikdörtgen planlı olup kubbe örtülüdür. Giriş bölümüne basık kemerli bir kapıyla girilmektedir. Tek katlı, sekizgen planlı asıl türbe mekanının üzeri sekizgen karnak üzerine kubbe örtülüdür. Duvarları tuğla örgülüdür. Yapının inşa kitabesi olmamakla birlikte 16.yy’a tarihlenmektedir.⁶

⁵ Erol Altınsapan ve Canan Parla, *a.g.e.*, 2004, s.254-256

⁶ Filiz Aydın, *a.g.m.*, 1971, s. 201.

Görsel 10. Şeyh Sücaeddin Külliyesi Vaziyet Planı
(F.Avdın, 1971’den)

Görsel 11. Demirtaş Paşa (Mürved Ali) Türbesi Genel Görünüm

Görsel 12. Demirtaş Paşa (Mürved Ali) Türbesi Giriş Holü

Görsel 13. Demirtaş Paşa (Mürved Ali) Türbesi Batı Cephe

Görsel 14. Demirtaş Paşa (Mürved Ali) Türbesi Sanduka

Seyitgazi İlçesi Yazıdere Mahallesi Üryan Baba Türbesi⁷

Üryan Baba Zaviyesi’nde yer alır. Kitabesi yoktur. Mimari özellikleri dikkate alınarak 16. yüzyıla tarihlenmektedir.⁸ Tek katlı ve sekizgen planlıdır. Onaltıgen kasnak üzerine kubbe örtülüdür. Sekizgen prizma gövdeli türbenin cepheleri hafif çökertmeli dikdörtgen pano biçiminde dizayn edilmiştir. Türbenin duvarları kesme taş kaplamalıdır. Önünde kare planlı kubbe örtülü bir giriş bölümü bulunmaktadır.

⁷ Erol Altınsapan ve Canan Parla, *a.g.e.*, 2004, s.276-288

⁸ Filiz Aydın, *a.g.m.*, 1971, s.218

Görsel 15. Üryan Baba Türbe ve İmareti Rölöve Planı
(Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi’nden)

Görsel 16. Üryan Baba Türbesi ve İmareti Genel Görünüm

Görsel 17. Üryan Baba Türbesi ve İmareti Kuzey Cephe

Görsel 18. Üryan Baba Türbesi Genel Görünüm

Değerlendirme

8. yüzyılda, Anadolu’daki Arap akınlarında komutanlık yapan, Seyyid Battal Gazi, Selçuklular Dönemi’nden başlayarak, özellikle heterodoks topluluklar (Kalenderîler, Bektaşîler ve Alevîler) tarafından benimsenmiş ve yüksek bir makama layık görülmüştür. Erken Osmanlı Dönemi’nden itibaren de Osmanlı gazileri arasında da büyük bir saygı görmüştür.⁹ Özellikle 15.yüzyıldan sonra savaşa giden gazilerin onu “gazilerin ulusu” kabul ettiklerini belirtilmektedir.¹⁰

⁹ A. Yaşar Ocak, “Battalgazi”, *İslâm Ansiklopedisi*, Cilt: 5, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1992, s.204-205.

¹⁰ A. Yaşar Ocak, *a.g.m.*, 1992, s.204.

Bölgedeki Seyyid Battal Gazi kültü Sücaaddin Veli ile devam eder. Sücaaddin Veli’nin, Battal Gazi kimliği ile bağı o kadar güçlüdür ki; bazı menkıbelerde Battal Gazi’nin öldükten sonra Şeyh Sücaaddin olarak yeniden vucud bulduğuna dahi inanılmaktadır.¹¹

Sücaaddin Veli Türbesi’nin bitişiğinde yer alan türbede yatan şahıs olan Timurtaş Mürvet Ali Paşa da bu bağın bir unsurudur. Nitekim Timurtaş oğlu Ali Bey Sücaaddin Veli’nin müridleri arasında yer alır.¹²

15.yüzyılda Sücaadin Velinin müridleri **Üryan Şucailer** olarakta anılmaktadırlar¹³ Üryan Baba’nın da Şeyh Sücaddinin halifesi Ahmed Üryan Baba olması muhtemeldir.¹⁴

Ele aldığımız türbe yapılarının tespit edebildiğimiz banilerine kısaca bakacak olursak; 1464 tarihli Seyid Battal Gazi Türbesi’nin Banisi Mihaloğlu Ali Bey’in kısa şeceresi şöyledir; Osman Bey’in silah arkadaşı Köse Mihal Bey’in oğlu Aziz Paşa’nın (Ölümü 1403) oğlu Gazi Mihal Bey’in (Ölümü 1435) Mehmed, Yahşi (Bahşi), Aziz, Hızır (Ölümü 1452) ve Yûsuf adlarında beş oğlu olduğu belirtilir.¹⁵ Mihaloğlu Ali Bey Hızır Bey’in oğludur. 1496 tarihli vakfiyesinde adı “Alaeddin Ali Bey ibni merhum Hızır Paşa ibni Mihal Bey” olarak verilmiştir. Fatih Sultan Mehmed (1451–1481) ve II. Bayezid (1481–1512) saltanat dönemlerinde akınlarda bulunmuştur. (Ölümü 1496-1505?)¹⁶

1515 tarihli Sücaadin Veli Türbesi’nin banisi Bali Bey oğlu Kasım Bey’in bu türbeyi Sücaaddin Veli’nin vefatından epey sonraki bir tarihte yaptırdığı anlaşılmaktadır. Sücaaddin Veli İmam Ali er-Rızâ’nın soyuna bağlanmakta ve Babaîler İsyanı’nın (637/1240) lideri Baba İlyas ile aynı kişi olarak gösterilmekteyse de Sücaaddin Veli Velayetnamesi’nde ve Otman Baba Velayetnamesi’nde verilen bilgilerden 14. yüzyılın sonlarıyla 15. yüzyılın başlarında yaşadığı anlaşılmaktadır.¹⁷

Kitabede adı geçen Bali beyin soyağacını Mihaloğulları şeceresi ile takip ettiğimizde şu sıralama görülür. Gazi Mihal Bey’in oğlu Hızır Bey’in Alaeddin Ali Bey ibni merhum Hızır Paşa ibni Mihal Bey dışında Abdullah, **Bâlî**, İskender ve Fîruz isimlerindeki oğulları vardır.¹⁸

Fâtih Sultan Mehmed tarafından Bâlî Bey’e de Niksar subaşılığı görevi verilmiştir. Otlukbeli Savaşı’ndan sonra (1474) Gazi Ali Bey, kardeşleri İskender ve Bâlî Beyler ile birlikte Macaristan ve Arnavutluk üzerine akınlara düzenlemiş, onun zamanında Osmanlı akıncıları en uç noktalara kadar ulaşmıştır.¹⁹ Sücaadin Veli Türbesinin kitabesinde adı geçen Kasım Bey’in babası olan Bali Bey’in Seyit Battal Gazi Türbesini yaptıran Mihaloğlu Ali Bey’in kardeşi olması kuvvetle ihtimaldir.

16.yüzyıla tarihlenen Demirtaş (Timurtaş) Mürvet Ali Paşa Türbesi’nin banisi bilinmemektedir. Timurtaş oğlu Ali Beyin Sücaaddin Veli’nin müridleri arasında yer aldığı

¹¹ Yağmur Say, *Süca’eddin Veli ve Külliyesi*, Eskişehir 2010, s.29

¹² Yağmur Say, *a.g.e.*, 2010, s.27

¹³ Yağmur Say, *a.g.e.*, 2010, s.27

¹⁴ Erol Altınsapan; Yağmur Say ve Ali Gerengi, “Seyitgazi İlçesinde Bulunan Üryan Baba Zaviyesi ve Türbesi”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, Sayı: 62, 2012, 15-26.

¹⁵ Fehmeddin Başar, “...”, *İslâm Ansiklopedisi*, Cilt: 30, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2005, s.24-25.

¹⁶ Orlin Sabev, “Osmanlıların Balkanları Fethi ve İdaresinde Mihaloğulları Ailesi (XIV.-XIX. Yüzyıllar): Mülkler, Vakıflar, Hizmetler”, *OTAM*, Sayı: 33, Bahar 2013, s.229-244.

¹⁷ Haşim Şahin, “Şücâüddin Velî”, *İslâm Ansiklopedisi*, Cilt: 39, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2010, s. 247-248.

¹⁸ Fehmeddin Başar, *a.g.m.*, 2005, s. 24-25.

¹⁹ Fehmeddin Başar, *a.g.m.*, 2005, s. 24-25.

belirtilmektedir.²⁰ Türbenin Ali Paşa’nın ölümünden sonra inşa edildiği anlaşılmaktadır. Türbeye verilen isimden hareket ettiğimizde; Sücaddin Veli ile ilintili Ali Paşa’nın kısa şeceresi şöyledir; Ali Paşa, Timurtaş Paşa’nın oğludur. Timurtaş Paşa, kaynaklarda “Kara” lakabıyla anılmakta olup ilk Osmanlı vezirlerinden biri kabul edilir. Babası Osman Bey’in silâh arkadaşlarından Aykut Alp’in oğlu Kara Ali Bey olarak belirtilir (Ölümü 1404).²¹ Timurtaş Paşa’nın oğlu Ali Paşa II. Murad döneminin (1421 -1444, 1446-1451) vezirleri arasında yer alır.²² Yaşamı ile ilgili kaynaklarda bundan başka bilgiye rastlanmamıştır. Timurtaş Paşa’nın oğlu Ali Bey koluna bağlı olduğu tespit edilen Hızır Baba “Abdalan” zümresine bağlı olarak gösterilir. Hızır Baba’ya atfedilen bir vakfiyede de Sücaaddin Zaviyesi ile ilgili bir kayıt vardır.²³

16.yüzyıla tarihlenen Üryan Baba Türbesi’nin banisi bilinmemektedir. Üryan Baba’nın da tam kimliği bilinmediği gibi, zaviyesinin de yapılış tarihi belli değildir. Türbede yatan kişinin, Şeyh Sücaaddin’in halifesi Ahmed Üryan Baba olması güçlü bir ihtimaldir.²⁴ Battal Gazi kültü ile yakın bağı olan ve Seyid Battal Gazi Türbesi, Sücaaddin Veli Türbesi ve Mürvet Ali Paşa Türbesi’nin banilerinin, 15. ve 16. yüzyılda Osmanlı devletinde önemli görevler alan Mihaloğulları ailesinden olmaları, Üryan Baba külliyesinin banisinin de, bu aileden olduğu düşüncesini akla getirmektedir.

Dini kaynaklarda İslamiyet’in sekiz esasa dayalı olduğu, bunlara sekiz cennet kapısı dendiği, sekiz köşesinin de cenneti simgelediği belirtilmektedir.²⁵ Sekizgen planlı türbeler 11. yüzyıldan başlayarak İslam çevrelerinde karşımıza çıkar. Anadolu dışı örnekleri arasında en önemlileri Büyük Selçuklu dönemine ait Abarkuh’taki 1056 tarihli Kümbet-i Ali, Harrakan ve Burcu-Demavend (12.yüzyılın ilk yarısı) türbeleridir. Bunlardan Burcu-Demavend ve Harrakan türbeleri çift katlı, Kümbet-i Ali ise tek katlıdır. Ele aldığımız türbelerde olduğu gibi tek katlı, sekizgen planlı türbelerin 12. ve 13. yüzyıllarda Anadolu’da pek yaygın olmadığı görülmektedir. Bu tip türbeler 14. yüzyıldan sonra özellikle Osmanlı Dönemi’nde yoğun olarak inşa edilmişlerdir.²⁶

Seyit Battal Gazi Türbesi’nin 1464 tarihinde yeniden inşa edilmesinden önce, bölgede inşa edilmiş türbelerin büyük çoğunluğu , günümüzde mevcut olmayan yapılarla birlikte inşa edilen bir zaviye içerisinde yer almalarının dışında, mimari olarak birbirleri ile benzer özellikler göstermemektedirler.²⁷

Seyyid Battal Gazi Türbesi (1464) ile birlikte ele aldığımız türbelerin inşa faaliyetlerini, bölgenin dini, sosyal ve siyasal yapısına bağlı olarak değerlendirebiliriz. Özellikle 15.-16. yüzyıllarda bölgedeki zaviyeler (Öncelikle Seyid Battal Gazi Külliyesi) ihya edilmiştir. Bu yapılara (Mihaloğulları ailesinin özel ilgisine paralel) , Osmanlı başkentinin sosyal ve siyasi

²⁰ Yağmur Say,a.g.e.,2010,s.27

²¹ A. Feridun Emecen, “Timurtaş Paşa”, *İslâm Ansiklopedisi*, Cilt: 41, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2012, s. 185-186.

²² Vedat Turgut, “Vakıf Belgelerine Göre Osmanlı Devleti’nin Kuruluş Dönemi Aileleri II: Âl-i Timurtaş Paşa”, *Osmanlı Araştırmaları / The Journal of Ottoman Studies*, LIII, 2019, s. 51-120.

²³ Vedat Turgut, a.g.m., 2019, s. 89.

²⁴ Erol Altınsapan; Yağmur Say ve Ali Gerengi,a.g.m.,2012 s.17

²⁵ Burak Erhan Tarlakazan; Merve Tıngır, “Selçuklu İzleri Taşıyan Kimi Belediye Amblesimindeki Sembollerin Tarih Kültür Ve Tasarım Açısından İnceleme”, *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: XI-I, 2018, 111-128.

²⁶ Erol Altınsapan,a.g.m., 2005 s.405

²⁷ Erol Altınsapan,a.g.m., 2005 s.405

politikalarına bağlı olması muhtemel büyük yatırımlar yapıldığını görmekteyiz. Seyid Battal Gazi Külliyesi’nde yapılan onarım ve ilaveler ile Sücaeddin Veli Külliyesi ve Üryan Baba Zaviyesi’nin inşası buna örnek teşkil eder.

Sücaadin Veli ve Üryan Baba türbeleri plan, örtü, cephe düzenlemesi ve inşaa malzemesi olarak, boyutlarının daha küçük olması dışında, neredeyse bire bir Seyyid Battal Gazi Türbesi’nin formunu tekrar etmiştir. Mürvet Ali Paşa Türbesi inşaat malzemesi (tuğla) ve cephe düzenlemesi (sade) ile farklılaşır. Buna neden olarak Mürvet Ali Paşanın Seyyid Battal Gazi Kültü içerisinde Sücaeddin Veli ve Üryan Baba’ya göre makam seviyesinin çok daha düşük olması gösterilebilir.

Sonuç olarak; bölgede inşa edilen Şeyh Sücaeddin Türbesi, Üryan Baba Türbesi, Demirtaş (Mürvet Ali) Paşa Türbelerinin sekizgen prizma biçimli gövdeleri, sekizgen kasnaklı kubbe örtüleri ve mimari kuruluşlarıyla Battal Gazi Kültünün en anıtsal yapısı olan Seyit Battal Gazi Türbesi’nin formunu bir anlamda tekrar etmesine neden olarak, Seyyid Battal Gazi Kültü’nün başat bir rol oynadığı söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Altınsapan, E. (1990), “Seyyid Battalgazi Külliyesinde Yer Alan Ümmühan Hatun Türbesi”, I. Uluslararası Seyyid Battalgazi Semineri Bildirileri, 10-11 Eylül 1990, s.47-57, Eskişehir.
- Altınsapan, E. (1993), “Eskişehir Seyitgazi Külliyesi” Dekorasyon Dergisi, Sayı:45, s.115b-115d.
- Altınsapan, E. (1999), Ortaçağ’da Eskişehir ve Çevresinde Türk Sanatı (11.-15. Yüzyıllar Mimarisi), Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- Altınsapan, E. ve Deveci, A. (2000), “Eskişehir Seyitgazi Üçsaray Köyü Elveren Zaviyesi ve Türbesi”, Edebiyat Fakültesi Dergisi, Cilt:1, Sayı: 2, s. 55-68, Eskişehir.
- Altınsapan, E. ve Parla C. (2004), Eskişehir Selçuklu ve Osmanlı Yapıları I, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- Altınsapan, E. (2005) “Heteredoks İnanc Sürecinde Seyyid Battalgazi Türbesinin Seyitgazi Bölgesinde Diğer Anıt Mezarlara Olan Biçimsel Etkisi”, I. Uluslararası Dünden Eskişehir Sempozyumu, Eskişehir
- Altınsapan, E., Say, Y. ve Gerengi, A. “Seyitgazi İlçesinde Bulunan Üryan Baba Zaviyesi ve Türbesi”, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi, Sayı: 62, 2012, 15-26.
- Arık, O. (1969), “Erken Devir Anadolu Türk Mimarisinde Türbe Biçimleri”, Anatolia, XI, s.87-119.
- Aydın, F. (1971), “Seyitgazi Aslanbey Köyünde Şeyh Şücaeddin Külliyesi”, Vakıflar Dergisi IX, s.201-243.
- Barkan, Ö. L. (1942), “Osmanlı İmparatorluğunda Bir İskân ve Kolonizasyon Metodu Olarak Temlikler. I. İstilâ Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zaviyeler”, Vakıflar Dergisi II, s.279-486, Ankara.

- Başar, F. (2005), İslâm Ansiklopedisi, Cilt: 30, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, s.24-25, İstanbul.
- Boratav, P. (1949), “Battal”, İslam Ansiklopedisi, Cilt: 2, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, s. 344-351, İstanbul.
- Doğan, A. I. (1977), Osmanlı Mimarisinde Tarikat Yapıları, Tekkeler, Zaviyeler ve Benzeri Fütüvvet Yapıları, İstanbul Teknik Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.
- Emecen, A. F. (2012), “Timurtaş Paşa”, İslâm Ansiklopedisi, Cilt: 41, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, s. 185-186, İstanbul.
- Evliya Çelebi (1966), Evliya Çelebi Seyahatnamesi, I-II, (Çev. Mehmet Zıllıoğlu), Alemdar Ofset, İstanbul.
- İbni Bibi (1941), Anadolu Selçuklu Devleti Tarihi, Ankara.
- Menzel, T. (1925), “Das Bektasi Kloster Sejjid Gazi”, Mitteilungen des Seminars für Orientalische Sprachen, 28/2, s. 100-105.
- Ocak, A. Y. (1978), “Zaviyeler”, Vakıflar Dergisi XII, s. 247-290, Ankara.
- Ocak, A. Y. (1992), “Battalgazi”, İslâm Ansiklopedisi, Cilt: 5, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, s. 204-205, İstanbul.
- Sabev, O. (Bahar 2013), “Osmanlıların Balkanları Fethi ve İdaresinde Mihaloğulları Ailesi (XIV.-XIX. Yüzyıllar): Mülkler, Vakıflar, Hizmetler”, OTAM, Sayı: 33, s. 229-244.
- Say, Y. (1998), “Seyyid Battal Gazi Kültü ve Seyyid Battal Gazi Külliyesi”, Tarihte Eskişehir Sempozyumu-I, (2-4 Kasım 1998), s. 151-208, Eskişehir.
- Say, Y. (2010), Süca’eddin Veli ve Külliyesi, Eskişehir
- Şahin, H. (2010), “Şücâüddin Velî ”, İslâm Ansiklopedisi, Cilt: 39, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, s. 247-248, İstanbul.
- Tarlakazan, B. E. ve Tıngır, M. (2018), “Selçuklu İzleri Taşıyan Kimi Belediye Amblemlerindeki Sembollerin Tarih Kültür Ve Tasarım Açısından İnceleme”, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, XI-I, s. 111-128.
- Turgut, V. (2019), “Vakıf Belgelerine Göre Osmanlı Devleti’nin Kuruluş Dönemi Aileleri II: Âl-i Timurtaş Paşa”, Osmanlı Araştırmaları / The Journal of Ottoman Studies, LIII, s. 51-120.
- Tuncer, O. C. (1987) “Tarikat Yapılarında İşlevin Tasarıma Etkisi”, IV. Vakıf Haftası, 2-4 Aralık 1987, s.44-64, Ankara.
- Wulzinger, K. (1913), Drei Bektaschi-Klöster Pyrgiens, Berlin.